# ויצא ג

א. אויף די פסוקים[1] „וידר יעקב נדר לאמר אם יהי׳ אלקים עמדי גו׳ והי׳ ה׳ לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי׳ בית אלקים גו״ — פרעגן מפרשים[2]: ווי קומט עס אַז יעקב האָט תולה געווען דעם קיום פון זיינע מעשים טובים (והאבן הזאת גו׳ עשר אעשרנו לך) אין אַ תנאי „אם יהי׳ אלקים עמדי גו״ ? צי האָט דען יעקב געדינט דעם אויבערשטן נאָר, ח״ו, צוליבן שכר ותועלת — ע״מ לקבל פרס ? !

איז דערפון גופא[3] געדרונגען, אַז מיט זיין פאַרבינדן דעם נדר (מעשים טובים) מיט אַ תנאי האָט יעקב ניט געמיינט אַז זיין מטרה איז צו האָבן די ענינ׳ התנאי, און בכדי זיי צו באַקומען האָט ער געגעבן אַ נדר צו טאָן מעשים טובים, נאָר להיפך: די מטרה זיינע איז געווען דער קיום הנדר[4], און זיין תולה זיין דעם נדר אינעם תנאי „אם יהי׳ אלקים עמדי גו״ איז ווייל דאָס איז דער וועג דורך וועלכן[4*] דער נדר קען זיך אויספירן[5].

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים וואָס בנוגע דעם תנאי און דעם נדר זיינען דאָ צוויי פירושים: רש״י לערנט[6] אַז דער תנאי איז כולל (און ענדיקט זיך מיט) „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ („שלא ימצא פסול בזרעי״), און דער נדר הויבט זיך אָן מיטן צווייטן פסוק — „והאבן הזאת אשר שמתי מצבה גו״; און דער רמב״ן[7] לערנט, אַז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ איז (ניט דער משך התנאי „כדברי רש״י״, נאָר) דער אַנהויב פון נדר, און דער תנאי ענדיקט זיך מיט די ווערטער „ושבתי בשלום אל בית אבי״.

דאַרף מען פאַרשטיין לשיטת הרמב״ן: וויבאַלד „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ איז די התחלה פון דעם נדר, האָט די חלוקת הפסוקים געדאַרפט זיין אין אָן אופן אַז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ זאָל זיין (ניט דער סיום פון פסוק „ושבתי בשלום גו״ וואָס רעדט וועגן תנאי, נאָר) די התחלה פון פסוק „והאבן הזאת גו״ וואָס רעדט וועגן נדר ?

[ובפרט אַז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ האָט (לשיטתו) ניט בלויז אַ שייכות צו „והאבן הזאת גו׳ יהי׳ בית אלקים״ מצד דעם וואָס זיי זיינען טיילן פון נדר, נאָר נאָכמער — זיי זיינען אַיין תוכן והמשך, ובלשון הרמב״ן: אעבוד השם המיוחד .. במקום האבן הזאת שתהי׳ לי לבית אלקים].

מוז מען זאָגן אויך לדעת הרמב״ן, אַז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ (הגם אַז דאָס איז אַ

---

1) פרשתנו כח, כ ואילך.

2) פענח רזא וריב״א פרשתנו שם, כב. אברבנאל ריש פרשתנו (קושיא הה׳). עקידה שער כה (קושיא הב׳). אלשיך פרשתנו כח, כ (קושיא הר). וראה ראַ״ם לפרש״י שם, כא. דברי דוד שם כב. ועוד.

3) ע״ד הפשט בפרש״י — ראה דברי דוד ומשכיל לדוד שם כב (ועוד), שהנדר הי׳ לעשות מה שאינו מחוייב. אבל ביאור זה אינו מספיק כי מובן שאצל יעקב אבינו — שהאבות ה״ה המרכבה (ב״ר פמ״ז, ו. פפ״ב, ו. וראה תניא פכ״ג) — גם העבודה דענינים אלו (לפנים משורת הדין „פולחן דנדבה״ וכיו״ב) הייתה שלא ע״מ לקבל פרס, ובמילא — בלי שום תנאי.

4) להעיר מרמב״ן שם, כ: ויתכן עוד ע״ד הפשט כו׳. רבותינו בעה״ת שם. ועוד.

4*) ע״ד (ולא ממש) בי׳ הרמב״ם הל׳ תשובה פ״ט (הקדמתו לפ׳ חלק).

5) ראה כלי יקר (שם, כא בסופו): כ״א לא ישמרו מן ד׳ ראשי עבירות אלו אז לא יהי׳ בית אלקים כי יחרב בעבורם.

6) וכן הוא לפי׳ המדרש (ב״ר פ״ע, ד) ורשב״ם.

7) ועד״ז ברד״ק. ספורנו. כלי יקר.

חלק פון נדר) האָט אין אָ פרט מער שיי־כות מיטן תנאי „ושבתי בשלום" ווי מיטן המשך הנדר „והאבן הזאת גו", וואָס דעריבער שטייען זיי („והי' גו" און „ושבתי גו") אין איין פסוק.

ג. כשם ווי דער נדר ווערט איינגע־טיילט אין צוויי פסוקים („והי' ה' לי לאלקים" און „והאבן הזאת וגו") דער־פאַר וואָס דאָס זיינען צוויי סוגים אין נדר, כנ"ל — עד"ז איז אויך בנוגע די תנאים וואָס יעקב האָט אויסגענומען, אז דאָס וואָס זיי טיילן זיך אין צוויי פסוקים — (א) „אם יהי' אלקים עמדי גו' ושמרני גו' ונתן גו' ובגד ללבוש", און (ב) „ושבתי בשלום אל בית אבי" (און לויט רש"י — אויך דעם סיום הפסוק „והי' ה' לי לאלקים") — איז עס צוליב דעם וואָס זיי זיינען צוויי סוגים.

און ווי דאָס איז אויך מודגש אין לשון הפסוק: אין ערשטן פסוק רעדט זיך וועגן זאָכן וואָס דער אויבערשטער וועט טאָן — „יהי' אלקים עמדי ושמרני גו' ונתן לי גו"; משא"כ אין צווייטן פסוק איז דער לשון „ושבתי גו" (ניט — „והשיבני גו" וכיו"ב)[8], כאילו ווי די השבה וועט זיך אויפטאָן פון זיך אַליין[9].

ד. די נקודת הביאור בכל זה:

די „ירידה" פון יעקב אבינו — זיין אַרויסגיין פון באר שבע (ארץ ישראל) קיין חו"ל ובפרט חרן (חרון אף של מקום (בעולם)[10]), איז געווען לצורך עלי'. און אין דער עלי' זיינען דאָ דריי ענינים:

א) דורך דעם וואָס זייענדיק דאָרט, אין חרן און בית לבן, איז ער ניט מושפע געווארן פון זיי און איז ארויס פון דאָרט „שלם מן החטא"[11] — איז יעקב נתעלה געווארן צו אָ העכערער דרגא ווי ער איז געווען פריער קודם הירידה.

[וע"ד (ולא ממש[12]) המעלה פון אָ בעל תשובה אויף אָ צדיק — „מקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו" — וואָס דאָס איז דערפאַר וואָס דער בעל תשובה האָט „טועם" געווען „טעם החטא" און פונ־דעסטווענגן „פירש ממנו וכבש יצרו"[13].

ב) דאָרט דוקא האָט ער דורכגעפירט דעם ציווי „פרו ורבו גו' וכבשוה", דעם „קח לך משם אשה גו' ויפרך גו"[14] ובאופן דמטתו שלימה[15].

ג) בלשון החסידות — דורך זיין עבודה מיט די צאן לבן, במשך עשרים שנה[16], האָט ער מברר ומעלה[17] געווען די ניצוצות קדושה וואָס האָבן זיך גע־פונען אין צאן לבן — און דאָס האָט אויפגעטאָן אין אים אָן עילוי ביז אינעם אופן פון „ויפרוץ האיש מאד מאד"[18].

---

8) אלשיך שם (קושיא הה'). גו"א דברי דוד לפרש"י שם, כא, לבוש שם, כ. ועוד.

9) אף שגם „ושבתי גו" הוא „כמו ש(הקב"ה) אמר לי והשיבותיך אל האדמה" (רש"י שם, כא).

10) פרש"י ס"פ נח.

11) לשון רש"י בפסוק זה. וראה רש"י וישלח לב, ה.

12) בדומה יותר — ראה פ"ו משמונה פרקים להרמב"ם.

13) רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד.

14) תולדות כח, ב־ג.

15) ויק"ר פל"ו, ה. וראה פסחים נו, א. ספרי דברים ו, ד. ועוד.

16) וגם לאחר זה בדרכו מחרן לא"י — ראה תורת ה"מ (הובא באור המאיר) במה שרדף לבן אחר יעקב (נתבאר באוה"ת פרשתנו תתסט, א ואילך).

17) כמרומז גם בנגלה (בתשב"כ): ויקם שדה עפרון (ח"ש כג, יז ובדחז"ל פ"ס. פרש"י שם).

18) פרשתנו ל, מג. וראה תו"א כג, ג. ועוד.

ה. „מעשה אבות — סימן לבנים". איז מובן, אז דער ענין פון „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" איז פאראן אויך אין עבודת כאו"א: און ווי דער אור החיים[19] איז מבאר, אז דער פסוק איז מרמז אויף כללות ירידת הנשמה למטה (און אויך אויף דער ירידה פון אידן אין גלות[20]), וואס דאס איז א ירידה צורך עלי' — און אין דעם זיינען דא די ענינים הנ"ל (ע"ד ווי די ענינים אין דער עלי' פון יעקב)[21]:

א) די נשמה זייענדיק למעלה פאר דער ירידה איז זי בבחינת צדיק: און דורך דעם וואס זי איז יורד למטה און ווערט נתלבש אין א גוף ונה"ב וועלכע זיינען מעלים ומסתיר אויף אלקות און פונדעסטוועגן טוט זי איר עבודה בתורה ומצוות — קומט אין איר צו די מעלה (פון והרוח תשוב אל האלקים*[21]), פון בעל תשובה[22].

ב) בירידתה למטה איז זי מקיים דעם ציווי פרו ורבו גו' (און תומ"צ בכלל).

ג) דורך איר עבודה למטה אין דברים גשמיים טוט זי אויף אז די וועלט („תחתונים") ווערט א דירה לו ית' (און אין די עליית הנשמה וואס ווערט דורך דעם), איז דא א יתרון (בפרט אחד) אין דער עבודה פון „וכל מעשיך יהיו לשם שמים"[24] און „בכל דרכיך דעהו"[25] אויף דער עבודה פון לימוד התורה און קיום המצוות: וואס דורך דעם וואס אויך די עניני הרשות פון מענטשן („מעשיך" און „דרכיך") זיינען „לשם שמים" און אין אן אופן פון „דעהו", ווערט די דירה לו ית' אויך אין „תחתונים" ממש[26].

ו. ויש לומר, אז דער יתרון פון דער עבודה אין עניני הרשות לגבי דער עבודה פון תומ"צ איז אויך בנוגע דעם ערשטן עילוי (וואס די נשמה קומט צו צו דער מעלה פון בעל תשובה)*[26]:

בשעת א איד טוט א מצוה, אפילו ווען דער קיום המצוה איז אין אן אופן וואס ער דאַרף זיך מתגבר זיין אויפן יצה"ר וואס שטערט עם פון מקיים זיין די מצוה,

פונדעסטוועגן, וויבאלד אז נאכדעם

---

19) פרשתנו כח, יד. הובא ונתבאר בקיצורים והערות לתניא ע' נז. ד"ה ויצא תר"ל.

20) ראה זהר ריש פרשתנו קמז, א: אוקי האי קרא בגלותא. שם כג, ב (הובא באוה"ת פרשתנו תתנד, א). ב"ר פס"ח, יג. ובשל"ה פרשתנו (רצב, ב): ענין ויצא יעקב רומז ג"כ לגלות. ע"ש.

21) ראה גם ד"ה ויצא שם, שמבאר ב' ענינים בירידה צורך עלי'. אלא שב' הענינים שבד"ה ויצא שם, הם: העלי' דנפה"א למעלה משרשה ע"י בירור הגוף ונפה"ב — שהוא (בכללות) ענין הב' שבפנים; ו„להמשיך דירה בתחתונים כו' כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" — שהכוונה בפשטות ב„עלי'" זו היא (לא להעלי' שנעשית בהנשמה, כי אם) למעלת הענין ד„דירה בתחתונים" גופא, או: להעלאת התחתונים ע"ד הלשון בתניא ספל"א (מ, ב) „ירידה זו היא צורך עלי' להעלות לה' כל נפש החיונית כו'".

*21) ראה לקו"ת ר"פ האזינו.

22) לקו"ת בלק עג, סע"א. ד"ה ומעין תש"ו (וראה שם ספ"ג). ועוד.

23) ובזה גופא יש שני ענינים: מצד הענין דבירור העולם גופא (כדלקמן ס"ח), ומצד השלמת הכוונה דנתאוה הקב"ה (כדלקמן ס"ט). וראה לקמן הערה 44.

24) אבות פ"ב מי"ב.

25) משלי ג, ו. טושו"ע או"ח סרל"א.

26) ראה לקו"ש ח"ח ע' 108 ואילך. ושו"נ.

*26) להעיר מהמבואר בכ"מ (ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ז בסופו. וראה גם לקו"ת שה"ש מד, סע"ד) שיושבי אהל ובעלי עסקים הם דוגמת צדיקים ובעלי תשובה.

ווי ער איז זיך כופה צו מקיים זיין די מצוה איז „תשש יצרו" [27] און עס ווערט נתגלה זיין אמת'ער רצון — וואָס יעדער איד (בפנימיותו) „רוצה הוא לעשות כל המצות" [28] — קומט אויס, אז אין דעם קיום המצוה גופא האָט דער יצה"ר קיין שייכות ניט; ובמילא איז דער קיום המצוה ניט אין דער בחי' פון אַ בעל תשובה נאָר אין דער בחינה פון אַ צדיק:

משא"כ די עבודה פון „כל מעשיך יהיו לש"ש" און „בכל דרכיך דעהו", ווי־באַלד אַז זיין טאָן די עניני הרשות קומט מצד דעם וואָס בטבעו איז ער מתאווה צו זיי מצד דעם גוף וקיומו וחיותו [29], מצד נפשו הבהמית [30] [וואָס דערפאַר, איז אויך ווען ער טוט זיי „לשם שמים" און אָפילו אין אַן אופן פון „דעהו" — פאַרבלייבן זיי „מעשיך" און „דרכיך"] — איז בשעת אַז ער טוט די עניני הרשות לשם שמים אָדער אין אַן אופן פון „דעהו", דאָן איז די עשי' עצמה אין אַן אופן פון אַ „בעל תשובה".

ז. דער ביאור בפרטיות יותר אין דעם עילוי ה„תשובה" וואָס ווערט דער־גרייכט דורך דער עבודה פון „וכל מעשיך כו'" „בכל דרכיך כו'" אויף דער „תשובה" פון „כבישת היצר" וואָס איז דאָ אויך אין דער עבודה פון תורה ומצוות:

איינע פון די מעלות אין עבודת התשובה (כפשוטה) איז, וואָס תשובה ברענגט אַרויס דעם תוקף פון דער התקשרות פון אַ אידן מיטן אויבערשטן, אַז די התקשרות פאַרלירט זיך ניט ח"ו אָפילו דורך אַ חטא און וואָס דערפאַר קען ער [31] אָפילו לאחרי החטא נאָך אַלץ תשובה טאָן [32].

ועד"ז איז אויך בנוגע דעם ענין ה„תשובה" וואָס איז דאָ אין דער עבודת הנשמה בירידתה למטה אַז אין דעם זאָגט זיך אַרויס בגילוי דער תוקף ההתקשרות פון דער נשמה מיטן אויבערשטן, אַז אויך ווען זי איז אַ־געטאָן אין גוף ונה"ב (און יצה"ר) איז זי פאַרבונדן מיטן אויבערשטן דורך עבודת ה'.

ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק דער עילוי פון דער „תשובה" וואָס ווערט דער־גרייכט דורך טאָן עניני הרשות לשם שמים, לגבי דער „תשובה" וואָס איז דאָ אין דער עבודה פון תומ"צ:

אין דער עבודה פון תומ"צ זאָגט זיך אַרויס דער תוקף ההתקשרות פון דער נשמה אין דעם, וואָס אויך זייענדיק אין גוף ונה"ב האָט זי בכח צו שטאַרקן זיך איבער זיי און „אַרויסגיין" פון זיי, „תשש יצרו": דורך דעם אָבער, וואָס אויך די עניני הרשות טוט זי „לשם שמים" וכו' ברענגט זיך אַרויס, אַז איר התקשרות איז אָפילו אין די ענינים וואו ס'איז נרגש דער רצון פון נפש הבהמית.

ח. אָבער אעפ"כ, איז אויך דער עילוי פון דער נשמה — דער עילוי פון תשובה וואָס ווערט דורך עשיית עניני הרשות לשם שמים וכו' — קומט ניט צו דעם עילוי (ענין הג' דלעיל סעיף ה')

---

27) במכש"כ ממ"ש הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) ענין זה אפילו כשאחרים כופין אותו.

28) רמב"ם שם.

29) ראה תניא רפ"ז.

30) ראה לקו"ש ח"כ ע' 334 ובהערות שם.

31) ויתירה מזו, „שבודאי סופו לעשות תשובה" (תניא ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד טוס"ג).

32) ראה לקו"ש ח"ה ע' 249 הערה 59 (ענין האי').

וואָס טוט זיך אויף אין איר דורך דעם וואָס זי מאַכט די וועלט פאַר אַ דירה לו ית' [33].

איינער פון די ביאורים בזה:

די התקשרות פון דער נשמה מיטן אויבערשטן איז פאַרבונדן מיט איר „מציאות" און „טבע". און דעריבער, הגם אַז די טבע ההתקשרות איז מיט אַ תוקף (וואָס בלייבט בשלימותו אַפילו ווען זי איז מלובש אין נה"ב), וויבאַלד אַבער אַז דאָס איז די „טבע" פון איר „מציאות", איז דאָ אין דעם אַ הגבלה [34].

משא"כ [35] דורך דעם וואָס די נשמה פועלט אַז די עניני העולם זאָלן ווערן כלים לאלקות — וויבאַלד אַז דאָס (וואָס זיי ווערן כלים צו אלקות) קומט ניט מצד זייער „טבע" און „מציאות" [וואָרום אדרבה: די „מציאות" פון „עולם" (מלשון העלם [36]) איז מעלים ומסתיר אויף אלקות], נאָר מצד דעם אויבערשטן, וואָס היות אַז זיין „אחדות" האָט ניט קיין הגבלות קען דעריבער אויך דער „עולם" זיין אַ דירה לו ית' [37],

איז דורך דעם וואָס די נשמה מאַכט פון וועלט אַ דירה צום אויבערשטן און ברענגט דערמיט אַרויס דעם בל"ג פון אחדותו של הקב"ה — ווערט אויך איר התקשרות מיטן אויבערשטן (ניט נאָר ווי ס'איז מצד איר „מציאות", נאָר) ווי דאָס איז מצד אחדותו של הקב"ה הבלתי מוגבל [38].

ט. אַט די עליות, צו וועלכע די נשמה קומט צו דורך איר ירידה למטה, זיינען נאָך ניט דער תכלית המכוון פון איר ירידה. וואָרום וויבאַלד אַז „כל מה שברא הקב"ה (בעולמו) לא בראו אלא לכבודו" [39] — און „אני נבראתי לשמש את קוני" [40] — איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער תכלית המכוון פון (בריאת האדם

---

33) וענין זה יש גם בבע"ת בתשובה כפשוטה, אשר [נוסף על העילוי שמצד האדם, זה שגם לאחרי החטא הוא שב לה' (כנ"ל סעיף ז'), הנה] ע"י שמהפך הזדונות לזכיות (יומא פו, ב) מתוסף בו גם עילוי הבא מצד „זכיות" אלו (לקו"ת אחרי כו, ג. דרמ"צ קצא, סע"א).

ולהעיר מד"ה פדה בשלום תש"ט פ"א, שהצדיקים עבודתם היא לעצמם וענין התשובה הוא „לפעול גם בדבר שחוץ להם". וזהו"ע העלי' דהנשמה ע"י ירידתה למטה, שהיא „נעשית בבחי' בע"ת .. להאיר את העולם". אלא שמלשון זה משמע שהעילוי בתשובה שנעשה בהנשמה ע"י ירידתה למטה הוא (לא העלי' של הנשמה הבאה ע"י שמאירה את העולם, כי"א) הענין ד„להאיר את העולם" גופא. וראה לקמן ס"ט ובהערה 44.

34) ראה ד"ה תניא ד"ד תרצ"ז (סה"מ קונט' ח"ב שצד, א), דזה ש„נשמת האדם .. חפצה וחשקה בטבעה .. ולדבקה בשרשה ומקורה" (תניא פי"ט) — אף שרצון זה אינו בשביל עצמה, שהרי כשתדבק בשרשה „תהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי" (תניא שם), מ"מ — מכיון שרצון זה הוא מצד טבעה, לכן ע"י רצון זה „אינו מתבטל מטבעו וכ"ש שאינו נאבד צורתו העצמי".

ושם (וראה עד"ז ד"ה וכל העם תרע"ח. ד"ה לריח שמניך תש"ו פ"ו), שע"י שנה"א פועלת הבירור דנה"ב עד שגם הנה"ב מתעוררת ברצוא לאלקות, מכיון שבנה"ב הרצוא לאלקות הוא היפך טבעה, הנה „זה פועל בהנפש האלקית דגם הוא מתבטל מטבעו". ושם (ע"ב) שע"ז נעשה בה ה„יציאה מגדר הכלים והגבלה לגמרי".

35) ובדוגמת המבואר בד"ה לריח שמניך שם מעלת העלי' דנה"א שנעשה בה ע"י שפועלת בירור דנה"ב (שגם הנה"ב תתעורר ברצוא לאלקות) על העלי' שנעשה בה ע"י שמתגברת על נה"ב.

36) לקו"ת שלח לו, ד.

37) ראה לקו"ש חי"ב ע' 75 ובהערות שם.

38) ובדוגמת העלי' בנה"א שנעשה ע"י בירור נה"ב (ראה לעיל הערה 34).

אלא שגם העילוי שנעשה ע"י בירור נה"ב — מכיון שנה"ב יש לה שייכות לנה"א (ראה סה"מ קונטרסים ח"א רסו, סע"ב ואילך) — לכן, החידוש ובמילא גם העילוי שנעשה ע"ז אינו כהחידוש והעילוי שע"י בירור עניני העולם.

39) אבות ספ"ו.

40) משנה סוף קידושין.

און) ירידת הנשמה למטה איז (ניט צו־ליב דער עלי׳ פון דער נשמה, נאָר) בכדי דורכצופירן דעם אויבערשטנ׳ס כוונה [41].

און ע״ד ווי דער אַלטער רבי זאָגט אין תניא [42], אַז ירידת הנשמה למטה איז ניט לצורך הנשמה, נאָר בכדי צו איבער־מאכן דעם גוף ונפש החיונית און חלקו בעולם — „לקשרם ולייחדם באוא״ס ב״ה״, וואָס דורך דעם ווערט זיך אויס־פירן די כוונה פון „נתאווה [43] הקב״ה להיות לו דירה בתחתונים״.

עס איז נאָר, וואָס היות אַז די נשמה איז די וואָס פירט אויס די כוונה הנ״ל, קומט איר פאָר דעם אַ „שכר טוב לאין קץ״, דערפאָר [44] האָט אויך זי אַן „עלי׳ גדולה ונפלאה לאין קץ״ [45].

דאָרף מען פאָרשטיין: ווי איז דאָס מתאים דערמיט וואָס עס שטייט בכמה מקומות [46], אַז די ירידת הנשמה למטה איז בשביל העלי׳, וואָס דאָס מיינט לכאורה אַז די עליית הנשמה איז ניט קיין ענין צדדי, נאָר דער טעם ותכלית פון איר ירידה?

יוד. איז דער ביאור אין דעם (בקצרה עכ״פ):

ס׳איז ידוע [47] אין דעם ענין פון „דירה לו ית׳ בתחתונים״, אַז דוקא „תחתונים״ ווערן אַ דירה לו ית׳ — לו לעצמותו. אין „עליונים״ זיינען מאיר „גילויים״, משא״כ „תחתונים״ ווערן אַ דירה לעצמותו ית׳.

און דער ענין, וואָס עצמות „גענפינט״ זיך דוקא למטה, איז פאַרבונדן דערמיט וואָס דוקא אין עוה״ז איז דאָ דער ביטול פון „אין עוד״, ניט ווי אין עולמות עליונים וואָס אין זיי איז דער ביטול פון „כלא״ [48].

און היות אַז די כוונה איז אַז די דירה זאָל זיך אויפטאָן דורך עבודת האדם דוקא [49] — דאָרף דעריבער אויך די עבודה (דורך וועלכער עס טוט זיך אויף די „דירה״) זיין בבחינת ביטול לגמרי [ביז צו אַ ביטול וואָס איז „מעין״ פונעם ביטול פון „אין עוד״, אַזוי ווי דער ביטול פון אַן עבד פשוט [50] וואָס קומט (ניט מצד דעם וואָס ער איז מרגיש הפלאת האדון וכיו״ב, נאָר) מצד דעם אדון אליין [51].

---

41) לקו״ת ראה כח, ד.

42) פל״ז (מח, ב). וזה בא בהמשך להמבואר שם פל״ו שתכלית הבריאה הוא שיהי׳ לו (ית׳) דירה בתחתונים.

43) תנחומא נשא טז. תניא פל״ו.

44) ויש לומר, שעלי׳ זו דהנשמה מצד זה שמשלמת הכוונה ד„דירה בתחתונים״ שבעצמותו ית׳ — מכיון שעצמותו ית׳ אין שייך לתארו גם בענין הבל״ג (ראה המשך תרס״ו ס״ע קסז. ובכ״מ), לכן גם השכר והעלי׳ שמצד השלמת כוונה זו הוא נעלה יותר מהעלי׳ דהנשמה שמצד גילוי אחדותו ית׳ הבלתי מוגבל דלעיל ס״ח.

ואפ״ל, שענינה של עלי׳ זו (שמצד הכוונה) בעבודת האדם הוא שיורגש בו ענין זה שכל מציאותו היא רק לכבודו ית׳, לשמש את קונו.

45) לקו״ת שם כט, א.

46) ראה בהמצויין בהערה 22. ולהעיר שגם בלקו״ת שם איתא „הירידה .. היא בשביל עלי׳ כו״ (אלא שמסיים שם „שעכ״ז לא זה לבד הוא תכלית המכוון כו״).

47) ראה המשך תרס״ו ע׳ ג׳ (ושם ע׳ ח׳). ד״ה מצותה משתשקע תרע״ח — ע״פ תניא פל״ו.

48) ראה בארוכה ד״ה ולקחתם לכם תרס״א. וראה גם המשך תרס״ו ע׳ תלח.

49) ראה בארוכה לקו״ש חי״ב ע׳ 73 ואילך. חי״ד ע׳ 123.

50) ראה המשך תרס״ו שם: דענין העבודה בפועל דבחי׳ אין עוד הוי״ע קבעומ״ש בחי׳ עבודת עבד.

51) שזהו העילוי שב„עבד פשוט״ על „עבד נאמן״ (המשך תרס״ו ע׳ שכו ואילך).

ועפ"ז יש לומר אז דאס וואס שטייט בכ"מ אז ירידת הנשמה למטה איז „בשביל העלי"[52] איז פארבונדן דער־מיט וואס שטייט אין תניא אז ירידת הנשמה למטה איז בכדי צו דורכפירן די כוונה פון „דירה בתחתונים": וואס רום די עליית הנשמה איז דאך וואס זי קומט צו צו בחינת ביטול [אז איר עבודה איז ניט מצד איר „מציאות" נאר מצד אחדותו של הקב"ה[53] (כנ"ל ס"ח)] — און אין דער כוונה פון „דירה בתחתונים" איז דאך נוגע אז די עבודת הנשמה וואס טוט אויף די „דירה" זאל זיין בבחי' ביטול[54].

52) בפשטות אפ"ל, שהטעם „בשביל העלי" הוא בבחינת הגילויים. [וע"ד ב' הטעמים בסיבת הבריאה „בגין דישתמודעון לי" (זח"ב מב, ב) ו„יתגלו שלימות כוחותיו כו'" (ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות הקדמה ג') — ראה המשך תרס"ו ע' ד' ואילך. שם ע' תמו].

אבל יש לומר, שהטעם „בשביל העלי" •• שייך גם להכוונה האמיתית ד„דירה בתחתונים" שבעצמותו ית', כדלקמן בפנים.

53) שביטול זה הוא דוגמת הביטול דעבד פשוט, העבודה בפועל ד„אין עוד". אבל למטה ממנו — ראה לעיל הערה 44.

54) ומ"ש בכ"מ שכוונת ירידת הנשמה היא בשביל העלי' — אף שענין זה מה שעבודתה היא

•) וי"ל דאין סתירה לזה ממ"ש בלקו"ת בלק (עג, א) „התירוץ האמיתי הוא .. היחרון שלהם בירידתן בגוף שנעשים בחינת בעלי תשובה" — כי הענין ד„נתאוה כו' דירה בתחתונים" אינו בגדר „תירוץ", מכיון שהענין ד„נתאוה" הוא למעלה ממו"ד „אויף אן תאווה איז קיין קשיא" (המשך תרס"ו ס"ע ד' ואילך); וה„תירוץ" (הטעם) על הירידה הוא — מה שנעשה „יחרון" ע"י הירידה, ובנוגע לזה אומר בלקו"ת שם „יש על זה כמה תירוצים אך התירוץ האמיתי הוא .. שנעשים בחי' בעלי תשובה".

••) ועד"ז הוא גם בנוגע להטעמים דסיבת הבריאה שבזהר ועו"ח — ראה לקו"ש חי"ו ע' 21 הערה 69.

יא. ע"פ כל הנ"ל וועלן פארשטאנ־דיק ווערן די פיר ענינים הנ"ל וואס אין המשך הכתובים פון „וידר יעקב נדר" —

סיי די צוויי ענינים פונעם תנאי — (א) „יהי' אלקים עמדי ושמרני גו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש", און (ב) ושבתי בשלום אל בית אבי" [וואס פון זייער פאנאנדערטיילונג אין צוויי פסוקים איז מובן אז זיי זיינען צוויי סוגים, כנ"ל] און סיי די צוויי ענינים פון דעם „נדר" (לפירוש הרמב"ן) — (א) „והי' ה' לי לאלקים", און (ב) „והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים" [וואס אויך זיי טיילן זיך אין צוויי פסוקים]:

דער תכלית המכוון איז (כאמור לעיל סעיף א') דער נדר, און דער תנאי איז נאר די וועג ווי צו קענען דורכפירן דעם נדר. וע"פ הנ"ל אז דער תכלית פון ירידת הנשמה באשטייט פון צוויי פרטים [(א) בשביל עליית הנשמה, (ב) בכדי צו אויפטאן די „דירה בתחתונים"] און אזוי אויך אין איר עבודה וואס ברענגט צו דעם זיינען דאָ צוויי ענינים [די עבודה פון תומ"צ און די עבודה פון כל מעשיך לש"ש] — דאָרף אויס־קומען, אז די צוויי ענינים פון דעם תנאי זיינען די צוויי סוגי עבודה הנ"ל:

בבחי' ביטול (שזהו עלייתה) היא (לכאורה) רק הכנה להשלמת הכוונה — יש לומר:

מכיון דזה מה שבכח העבודה לעשות דירה לו ית' הוא ע"ז שהיא בבחי' ביטול, הרי נמצא, שבאם העבודה היתה שלא בביטול — היתה ה„דירה" נעשית מצד הקב"ה ולא מצד (ובכח) עבודת האדם. ולכן: כמו שהעבודה (שהדירה תיעשה ע"י עבודת האדם) הר"ז בהכוונה ד„דירה בתחתונים" גופא (ולא רק הכנה אלי') — עד"ז הוא גם ענין הביטול שבהעבודה.

„יהי׳ אלקים עמדי ושמרני גו׳ ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש״ — דאָס איז דער נתינת כח מלמעלה אויף סור מרע, אויסצוהיטן זיך פון עבירות (ושמרני גו׳ [55]) און אויף עשה טוב, לימוד התורה וקיום המצוות („לחם״ ו„בגד״ [56]): און „ושבתי בשלום גו׳״ — די עבודה אין דברי הרשות [וואָס איז דוגמת ענין התשובה („ושבתי״)] [57], טראָץ דעם וואָס זיין התעסקות אין דברי הרשות איז דערפאַר וואָס דער נפש הבהמית איז רוצה בהם פונדעסטוועגן [58] זיינען אויך די ענינים אים ניט מוריד אין רע („שלם מן החטא שלא אלמוד מדרכי לבן״ [59]), וואָרום ער טוט זיי ניט למלאות תאוותו נאָר „לשם שמים״;

און די צוויי סוגי עבודה ברענגען־צו צו די צוויי ענינים פון „נדר״ — די כוונה און תכלית פון ירידת הנשמה למטה:

---

55) ראה גם כלי יקר פרשתנו כח, כ שבקשת יעקב „ושמרני גו״ היא „על שמירת הנפש מן החטא״.

56) ראה תניא ספ״ה (ובכ״מ) שהמצות הן לבושים והתורה היא (גם) מזון. תנא דבי אלי׳ רבה פכ״ז.

57) ראה גם תר״ח פרשתנו (כו, א־ב) ש„לחם ובגד״ הר״ע תומ״צ, „ושבתי בשלום״ הר״ע התשובה.

58) ויש לומר, שלכן נאמר „ושבתי״ ולא „והשבני״ (ראה לעיל בפנים ס״ג ובהערות שם) — כי מצד הירידה וההתלבשות בעניני העולם כו׳, הנתינת כח שמלמעלה היא בהעלם, וכאילו שההשבה היא מעצמו (וראה לקו״ש ח״ט ע׳ 64 הערה 26).

ועפ״ז יובן החידוש שב„ושבתי בשלום״ על „ושמרני״ — גם להפירוש (ראה לעיל הערה 55) ש„ושמרני״ קאי על שמירה מן החטא — כי ענין „ושמרני״ מן החטא הוא באופן ד„תשש יצרו״ (ראה לעיל בפנים ס״ו), שאז נרגש בו ששומרים אותו מלמעלה: והחידוש ב„ושבתי״ הוא שגם כשעוסק בעניני הרשות מצד רצון נפשו הבהמית („לבן״) ואינו מרגיש את הנתינת כח שמלמעל׳, מ״מ „ושבתי בשלום — שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן״.

59) רש״י פרשתנו כח, כא.

פריער „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ — די עלי׳ פון (מענטשן — ) דער נשמה; און דער־נאָך ו„האבן הזאת גו׳ יהי׳ בית אלקים״ — די „דירה לו ית׳ בתחתונים״.

[און היות אָז עיקר עליית הנשמה איז (כנ״ל סעיף ח׳) וואָס זי „גייט אַרויס״ פון איר „מציאות״ און זי איז עובד את ה׳ (ניט מצד איר „טבע״ נאָר) מצד דעם אויבערשטן וואָס ער איז נמצא בכל מקום אויך אין עניני העולם (וואָס זיי־נען ניט אלקות) —

דעריבער איז דער סדר הכתוב אז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ קומט אין איין המשך מיט „והאבן הזאת גו׳ יהי׳ בית אלקים״, ובלשון הרמב״ן: אעבוד השם המיוחד .. במקום האבן הזאת שתהי׳ לי לבית אלקים — אָז זיין עבודה וועט זיך אָנהערן ווי זי איז (ניט מצד זיין טבע נאָר) בדוגמת „האבן הזאת שתהי׳ לי לבית אלקים״, וואָס דאָס וואָס „אבן הזאת״ וועט זיין „בית אלקים״ איז דאָך נאָר מצד דעם וואָס אחדותו של הקב״ה איז בלי גבול].

אָבער אעפ״כ איז „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ אין איין פסוק מיט „ושבתי בשלום גו״ און ניט מיט „והאבן הזאת גו״ — ווייל היות אָז דער תכלית המכוון אין ירידת הנשמה למטה איז ניט די עליית הנשמה, נאָר צו דורכפירן די כוונה פון דירה בתחתונים, (כנ״ל סעיף ט׳), דעריבער, איז דער ענין פון „והי׳ ה׳ לי לאלקים״ (אע״פ אָז דאָס איז אָ תוצאה פון דער עבודה) שייך מער (בפרט אחד — היינו מצד דערויף וואָס ס׳איז נאָך ניט דער אמת׳ער תכלית) צום „תנאי״ (עבודה) „ושבתי בשלום״ ווי צום תכלית המכוון פון „והאבן הזאת גו׳ יהי׳ בית אלקים״ (דירה בתחתונים).

יב. ויש לומר: אויך לויט פירוש רש"י — אז „והי' ה' לי לאלקים" איז (ניט דער נדר, נאר) דער תנאי — איז „והי' ה' לי לאלקים" א פרט (ניט אין עבודת הנשמה בירידתה למטה, נאר) אין דער עלי' וואס ווערט דורך דער עבודה, ע"ד ווי לפירוש הרמב"ן

[ווארום דער ענין פון „שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף שלא ימצא פסול בזרעי"[59] (אז שמו של הקב"ה זאל חל זיין ניט נאר אין זיין „תחילה", נאר אויך אין זיין „סוף", ביז אפילו אין „זרעו" וואס קומען ארויס פון אים), קען זיין נאר דורך דעם וואס אין זיין התקשרות מיטן אויבערשטן איז ניטא קיינע הגבלות]:

און דאס וואס לפי פירוש רש"י גייט דער ענין („והי' ה' לי גו") אריין אין „תנאי" און ניט אין נדר (ווי לפירוש הרמב"ן) איז — ווייל די עלי' פון דער נשמה איז נאר א הכנה צום (תכלית ה)מכוון פון „והאבן הזאת גו' יהי' בית אלקים", דירה בתחתונים.

יג. ויש לומר, אז דער טעם פארוואס לפירוש רש"י איז „והי' ה' לי לאלקים" א פרט אין „תנאי" און לפירוש הרמב"ן איז עס א פרט אין „נדר":

אין פירוש הרמב"ן זיינען דא ניט נאר „פשטים" נאר אויך „דברים נעימים .. ליודעים חן"[60], וואס דאס איז פארבונדן מיט בחי' „גילויים"[61] — און מצד הגילוים איז אויך די עלי' פון דער נשמה א תכלית[62];

משא"כ פירוש רש"י איז פשוטו של מקרא, וואס אין עבודת האדם איז עס די עבודה פון אן עבד פשוט וואס זוכט ניט קיין תועלת לעצמו[63] און וויל נאר דורכפירן דעם רצון האדון.

(ממאמר ד"ה ושבתי בשלום תשל"ח, ומשיחות חורף תשכ"ד)

---

60) לשון הרמב"ן בה„פתיחה" לפירושו עה"ת בסופה.

61) ראה תניא (פ"מ בהגה"ה. אגה"ק סכ"ו. תו"א יז, ע"א) מכתבי האריז"ל דקבלה היא באצילות.

62) והגם ששלימות העלי' דנשמה הוא שהיא בבחי' ביטול בתכלית ועד שכל מציאותו הוא רק לשמש את קונו (ראה לעיל הערה 44) — מ"מ הוא מרגיש עילוי בזה גופא שהוא בטל כו'.

ובדוגמת ה„עבד נאמן" שעבודתו היא „מצד הרגש העילוי והההפלאה שבאוא"ס" (המשך תרס"ו ע' שכג), אשר עם היותו עבד „רק בשביל להשלים רצונו ית' .. ואין כוונתו לעצמו כלל" (המשך שם), מ"מ הוא חפץ שהשלמת רצון האדון תהי' על ידו (המשך הנ"ל ריש ע' שכא).

63) גם לא העילוי דביטול (ראה הערה הקודמת).